

Turcia: HIV și comportamentul riscant în rândul lucrătorilor mobili

Ethan Yeh

Mesajele-cheie¹

- Numărul de cazuri de HIV identificate este în creștere în Turcia, în bună parte datorită transmiterii prin contact între persoane heterosexuale (63% din cazurile noi din ultimii cinci ani). De vreme ce epidemia din Turcia rămâne concentrată în special în rândul populațiilor cele mai expuse riscurilor, aceste infecții în rândul populației heterosexuale se pare că se datorează sexului comercial.

- Lucrătorii mobili de vârstă adultă din Turcia - marinarii, camionagii, lucrătorii în construcții și în turism - adesea practică sexul neprotejat. În medie, 35% dintre lucrătorii mobili beneficiază de servicii din industria sexului comercial, și doar 45% utilizează prezervativ.

- Factorii care sunt puternic asociați sexului în condiții riscante includ utilizarea băuturilor alcoolice și timpul îndelungat petrecut departe de casă. Consumul de băuturi alcoolice face ca posibilitatea de implicare în acte sexuale riscante să crească de 2,5 ori. Lucrătorii care în medie petrec cel puțin cinci luni departe de casă sunt cu 34% mai dispuși decât alții să se implice în acte sexuale riscante.

- Cunoștințele mai detaliate despre HIV nu sunt neapărat asociate cu mai puține contacte sexuale riscante, sugerând că doar cunoștințele și informațiile nu sunt suficiente pentru a declanșa o schimbare comportamentală.

Incidența cazurilor de HIV în Turcia este în creștere

La nivel istoric, incidența HIV în Turcia a fost scăzută - sub 0,2% în rândul adulților conform celor mai recente cifre comunicate de UNAIDS și de Ministerul Sănătății din Turcia. Cu toate acestea, infectările cu HIV au sporit în ultimii ani (Figura 1). Majoritatea cazurilor noi de HIV se datorează transmisiunii prin contact heterosexual, care reprezintă 63% din noile cazuri de HIV înregistrate în ultimii cinci ani. Pe de altă parte, drogurile injectabile au generat doar 2% dintre cauzele de HIV în aceeași perioadă. De vreme ce HIV rămâne concentrat în zona populațiilor cu cel mai mare grad de risc, adică prestatorii de servicii sexuale, homosexuali și utilizatori de droguri injectabile, aceste noi cazuri datorate relațiilor heterosexuale sunt probabil datorate sexului neprotejat cu prestatorii de servicii sexuale.

Deși s-au făcut câteva studii în Turcia asupra prestatorilor de servicii sexuale, nu există informații cu privire la clientela acestora, deci cu privire la latura de "cerere" de pe piața sexului comercial. Cercetările realizate în alte țări sugerează faptul că sunt mult mai multe șanse ca lucrătorii mobili (adesea bărbați de vârstă activă careși petrec foarte mult timp departe de casă) să aibă mai mulți parteneri sexuali, inclusiv să beneficieze de servicii sexuale, și să fie și pozitivi HIV.² De exemplu, conform constatărilor unui studiu realizat de Banca Mondială în Georgia, 24% dintre marinari și 52% dintre camionagii, conform declarațiilor proprii, beneficiază de servicii sexuale cel puțin o dată pe săptămână.³

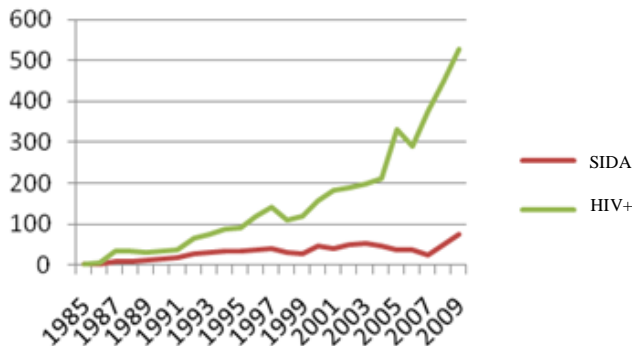
2 Consultați, de exemplu, și: Banca Mondială. 2009. Cunoaștere, atitudini și comportamente vizavi de HIV/SIDA în rândul lucrătorilor din domeniul transporturilor"; Kulis et al. 2009. "Camionagii și sexul ocazional: Cercetarea posibilei răspândiri a HIV/AIDS în zona baltică"; Botros et al. 2009. "Infecția cu HIV și Factorii de risc asociați în rândul camionagilor de cursă lungă care lucrează în Azerbaidjan." Jurnalul Internațional al Maladiilor cu Transmitere Sexuală & SIDA 20:477-482.

3 Banca Mondială. 2008. "Cunoaștere, atitudini și comportamente vizavi de HIV/SIDA în rândul lucrătorilor din domeniul transporturilor: Studiu de caz în Georgia."

1 Acest Sumar de cunoștințe este derivat din Raportul Băncii Mondiale; Hacettepe Fundația pentru Fomare, Cercetare și Servicii; Programul comun al ONU HIV/SIDA în Turcia; Ministerul Sănătății din Turcia. 2010. "Afaceri riscante? HIV Cunoaștere, Atitudini și Comportamente în rândul lucrătorilor mobili din Turcia."

Sumar de cunoștințe - regiunea ECA

Figura 1: Cazuri de HIV și SIDA identificate în Turcia în perioada 1985-2009

Sursa: Ministerul Sănătății din Turcia, 2009

Studiu privind HIV în rândul lucrătorilor mobili

Pentru a înțelege comportamentele și riscurile cu care se confruntă lucrătorii mobili în Turcia, Banca Mondială a colaborat cu Fundația Hacettepe pentru Instruire, Cercetare și Servicii și cu Programul Comun al ONU pentru HIV/AIDS în Turcia, la solicitarea Ministerului Sănătății din Turcia, pentru a realiza primul studiu în Turcia dedicat incidenței HIV în rândul lucrătorilor mobili. În perioada februarie-martie 2010, au fost colectate date cantitative și calitative de la 1.239 lucrători mobili în patru dintre sectoarele cu cele mai rapide creșteri din economia turcească: transporturile maritime, transporturile rutiere, construcțiile și turismul. Acești lucrători au fost aleși la întâmplare din patru provincii unde prevalența HIV se consideră a fi sporită și unde există cele mai însemnate populații de lucrători mobili: Istanbul, Izmir, Antalia și Trabzon.

Factorii de risc

Studiul a constatat că principala cauză a infectării cu HIV la nivelul lucrătorilor mobili o constituie sexul neprotejat. Drogurile injectabile nu sunt ceva obișnuit, doar 1,1% dintre lucrătorii studiați declarând că folosesc droguri injectabile. În schimb, lucrătorii mobili, în special marinarii și camionagiii, au adesea mai mulți parteneri de sex, inclusiv lucrători sexuali: 44% dintre marinarii și 42% dintre camionagiii au declarat doi sau mai mulți parteneri sexuali în cele trei luni de dinaintea studiului, în comparație cu 23% la nivelul lucrătorilor din construcții și 30% la nivelul lucrătorilor din turism. În plus, 35% dintre toți lucrătorii au declarat că s-au angajat în relații sexuale ocazionale sau mai frecvente cu lucrători sexuali, cea mai mare proporție constatându-se la nivelul marinarii (45%) și șoferilor de tir (38%). În mod interesant, relațiile cu lucrătorii sexuali nu au avut

loc atunci când repondenții se aflau în străinătate. Frecvența relațiilor sexuale cu lucrători sexuali a fost similară pentru repondenții care nu au părăsit zona de domiciliu (16%), cei care călătoresc prin Turcia (15%) și cei care călătoresc în străinătate (17%). Din păcate, numai 45% dintre toți lucrătorii au declarat că au utilizat prezervative în timpul activităților sexuale cu un lucrător sexual în perioada care a precedat studiul.

Deși cifrele legate de actul sexual al lucrătorilor mobili de vârstă adultă cu lucrători sexuali erau similare celor înregistrate în alte țări (de exemplu, 30% în Asia de Sud și Sud-est, 21% în Brazilia), folosirea redusă a prezervativelor constituie un motiv serios de îngrijorare. La nivelul altor țări, studiile au relevat rate mult mai mari ale utilizării prezervativelor - cum ar fi 77% în rândul camionagiilor și 83% în rândul marinarilor din Georgia, 85% în rândul marinarilor și 75% la nivelul lucrătorilor în construcții din Croația, și 75% la nivelul lucrătorilor în construcții din Vietnam.⁴

Cunoaștere și conștientizare

Având în vedere că lucrătorii mobili din Turcia se angajează adesea în acte sexuale riscante, se pune întrebarea care este nivelul cunoștințelor lor actuale referitoare la HIV? Studiul a constatat că 94% dintre lucrători au auzit de HIV/SIDA, ceea ce indică un mare grad de conștientizare a virusului și a maladiei aferente. În general, lucrătorilor le este cunoscută existența HIV sau SIDA și înțeleg principiile de bază ale modului în care se transmit (prin sex neprotejat, prin injectarea de droguri, prin nefolosirea prezervativelor). Cu toate acestea, în rândul lucrătorilor studiați prevalau diverse mitologii critice și concepții eronate cu privire la HIV și SIDA. De exemplu, 50% dintre repondenți considerau că HIV/SIDA sunt vindecabile și mai mult de jumătate dintre ei considerau că se pot contacta și dacă mănânci sau bei după o persoană infectată. Doar 37% dintre repondenți au înțeles că abținerea i-ar putea proteja împotriva infecției cu HIV, și doar 39% știau că HIV nu poate fi contractat prin mușcătura țânțarilor. În cele din urmă, cunoașterea propriei situații vizavi de infectarea cu HIV era scăzută în rândul lucrătorilor studiați, în sensul că doar 8-13% dintre repondenți fuseseră testați pentru a se constata prezența HIV (cu excepția marinarilor, unde 35% au fost testați HIV, în principal datorită testelor obligatorii pe care le impun companiile de navigație).

4 Banca Mondială. 2008. "Cunoaștere, atitudini și comportamente vizavi de HIV/SIDA în rândul lucrătorilor din domeniul transporturilor": Studiu de caz în Georgia."; Stulhofer et al. 2006. "HIV/SIDA și Lucrătorii Mobili din Croația." Collegium Antropologicum; Population Council. 2003. "Extinderea activităților de prevenție a HIV/SIDA pentru Populația cu Grad Mare de Mobilitate: Lucrătorii din construcții în orașul Ho Și Min."

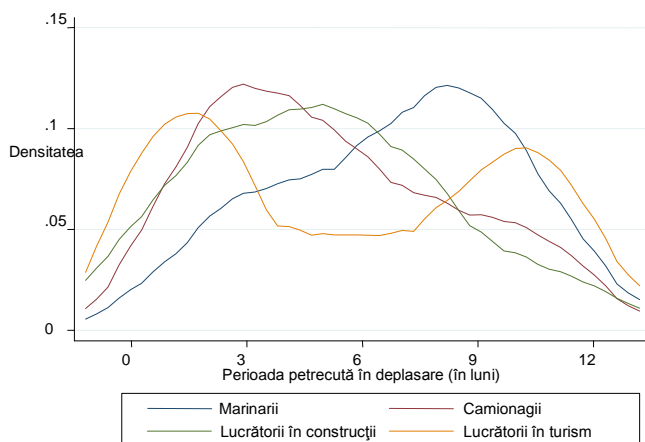
Sumar de cunoștințe - regiunea ECA

Factorii legați de sexul riscant

Care sunt factorii care îi determină pe lucrătorii mobili din Turcia să se angajeze în relații sexuale periculoase? Factorii *asociați* relațiilor sexuale riscante au fost cercetați și s-a constatat că, în particular, doi factori par să fi fost strâns legați de acest gen de relații sexuale.

În primul rând, lucrătorii mobili își petrec un volum de timp considerabil departe de casă, ceea ce le oferă oportunități de sex ocazional și plătit. Peste 50% dintre lucrătorii cercetați și-au petrecut cel puțin cinci luni departe de casă în anul de dinaintea studiului. În medie, marinarii și-au petrecut marea majoritatea a timpului departe de casă, în timp ce camionagii și lucrătorii din construcții și-au petrecut perioade mai mici departe de casă. Lucrătorii în turism, pe de altă parte, au făcut dovada unei distribuții bimodale, adică ori și-au petrecut foarte puțin timp departe de casă sau au fost plecați aproape tot anul (Figura 2). Oricum, toate categoriile de lucrători călătoresc foarte mult, în Turcia sau în afara țării. Marinarii și camionagii constituie principalele categorii de lucrători care au călătorit în străinătate în anul anterior, principalele destinații fiind Rusia (34,7%), Italia (18,0%) și România (16,8%). În general, acești lucrători au fost extrem de mobili, 97% dintre ei petrecându-și cel mult o lună în deplasare, iar 87% petrecându-și cel puțin două luni în deplasare.

Figura 2: Distribuția timpului petrecut departe de casă la nivelul lucrătorilor mobili

Sursa: Analiza autorului

Notă: Graficul densității kernel, cu funcția kernelului Epanechnikov și lățime de bandă de 1.2

În al doilea rând, 44% dintre lucrători au declarat că au consumat alcool cel puțin ocazional și, dintre toți lucrătorii mobili, marinarii au declarat cel mai mare consum de băuturi alcoolice. Cercetările empirice sugerează faptul că sub influența alcoolului oamenii au șanse mult mai mari să ia decizii iraționale sau riscante.⁵ Înainte de a bea, oamenii par să aibă intenția să utilizeze neapărat prezervative, însă după ce beau, uită sau se gândesc că prezervativul nu este important. Această asociere a fost constatată în rândul lucrătorilor mobili, de exemplu în India, la camionagii de cursă lungă care au consumat alcool s-a constatat că sunt șanse de 2,71 ori mai mari să viziteze lucrători sexuali decât cei care nu consumă băuturi alcoolice.⁶

Pentru a cuantifica relația dintre diverșii factori și sexul riscant, au fost realizate anumite variațiuni ale regresiiilor logistice multivariate pentru a controla și celelalte caracteristici ale celor intervievați, cum ar fi vârstă, venit și studii. Odată ce toate caracteristicile au fost luate în calcul, doar consumul de alcool în perioadele de deplasare au rămas asociate în mod semnificativ cu sexul în condiții riscante (Tabel 1). Studiul a constatat că lucrătorii care consumă alcool sunt adesea de 2,5 ori mai expuși la angajarea în acte sexuale riscante, în comparație cu cei care nu consumă băuturi alcoolice. Timpul petrecut în deplasare este mult mai puțin asociat acestei idei, lucrătorii care au stat în deplasare aproximativ cinci luni au avut șanse cu 34% mai mari să se implice în acte sexuale riscante. Deplasările în străinătate au avut o influență redusă asupra acestor situații, pentru că doar deplasarea în sine constituie factorul mai important. În sfârșit, cunoștințele legate de HIV nu sunt asociate decât puțin sau deloc cu sexul în condiții riscante, sugerând că doar cunoașterea nu este suficientă pentru a preveni HIV.

⁵ Consultați, de ex., MacDonald, et al. 2000 "Miopia alcoolică și utilizarea prezervativelor: Poate intoxicația etilică să fie asociată unui comportament mai prudent?" *Jurnalul de Psihologia Personalității și Socială* 78: 605-619; Steele and Josephs. 1990. "Miopia alcoolică: Efectele sale pozitive și periculoase." *Psihologul american* 45: 921-933.

⁶ Chaturvedi, S., Z. Singh, A. Banerjee, A. Khera, R. Joshi, and D. Dhruvayoti. 2006. "Comportamentul sexual în rândul camionagiilor de cursă lungă," *Jurnalul Indian de Medicină Comunitară* 31(3): 153-156.

Tabelul 1: Determinanții sexului în condiții riscante (raportul șanselor)

<i>Lucrătorii mobili</i>	(1) <i>Toate</i>	(2) <i>Marinari</i>	(3) <i>Camionagii</i>	(4) <i>Construcții</i>	(5) <i>Lucrători în turism</i>
Consumă alcool cel puțin ocazional	2.506*** (0,370)	2.458*** (0,726)	2.422*** (0,678)	3.894*** (1,230)	2.772** (1,347)
Luni în deplasare	1.060** (0,0258)	1.114** (0,0610)	1,092* (0,0535)	1.074 (0,0550)	1.059 (0,0654)
Deplasări în străinătate	1,451* (0,312)	1.250 (0,611)	1.594 (0,512)	0.616 (0,323)	1.692 (1,276)
Punctaj cunoștințe HIV	0.995 (0,00406)	1.006 (0,00812)	0.998 (0,00759)	0.996 (0,00995)	0.974** (0,0124)
Control pe provincii	D	D	D	D	D
Control pe sectoare	D	N	N	N	N
OBSERVAȚII	885	263	262	238	117

Sursa: Analiza autorului

Notă: Coeficienți prezentați ca rapoarte ale șanselor (*odd ratios*). Erorile standard robuste sunt puse între paranteze, *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1. Regresiile includ controale realizate la nivel de vârstă, stare civilă, venit și studii.

Concluzii și recomandări

Studiul citat a completat anumite lipsuri de importanță critică existente la nivelul evidențelor privind HIV în Turcia, prin analizarea unei categorii de clienți, din punctul de vedere al cererii (clienților) pe piața sexului comercial. Cu toate acestea, este necesar să recunoaștem faptul că lucrătorii mobili nu sunt singurii clienți ai lucrătorilor sexuali. Este posibil ca și alte categorii de populație să se implice în acte sexuale riscante. Un alt element care trebuie avut în vedere este acela că studiul citat a strâns doar date privitoare la nivelul de cunoaștere, atitudini și comportamente. Din păcate, datele pe markeri biologici nu au fost colectate (de exemplu testarea HIV), deci riscul curent de infectare cu HIV și de transmitere a HIV nu poate fi cuantificat în condițiile actuale. Deși lucrătorii mobili se implică în acte sexuale riscante, rolul jucat de ei în transmiterea HIV poate fi diminuat prin proporția mai mare de bărbați circumciși (99% dintre lucrătorii care au participat la acest studiu erau circumciși).

Totuși, dovezile referitoare la cunoaștere, atitudini și comportamente în rândul lucrătorilor mobili pot fi folosite pentru fundamentarea viitoarelor politici și proiecte de cercetare. Se pot formula trei recomandări:

- **Probe mai relevante și o supraveghere mai eficientă.** Datele pe markerii biologici sunt necesare pentru a înțelege adevăratele riscuri ale comportamentelor sexuale și ale consumatorilor de droguri, iar constatările raportului citat pot fi combinate cu datele rezultate în urma testărilor

HIV, pentru a înțelege implicațiile transmiterii HIV. Ar trebui realizate studii bio-comportamentale în rândul altor categorii de cetățeni expuse riscurilor, cum ar fi homosexualii și utilizatorii de droguri injectabile. În sfârșit, în Turcia trebuie extinsă supravegherea curentă a extinderii HIV (sondajele privind prevalența HIV la intervale regulate în rândul grupurilor expuse la riscuri - utilizatori ai serviciilor clinice în perioada antenatală, pacienți clinici cu infecții dobândite pe cale sexuală, populații cel mai expuse la risc).

- **Îmbunătățirea comportamentului și utilizarea prezervativului.** Informarea și cunoașterea constituie condiții necesare pentru prevenție, dar sunt necesare și alte intervenții pentru modificarea comportamentului. Sunt vitale programele de promovare a modificărilor comportamentale - inclusiv educație pe teme HIV, precum și alte intervenții cum ar fi consiliere, instruire, programe de sprijin social, grupuri *inter pares*. Sporirea accesului la prezervative și utilizarea acestora în momentul realizării contactului sexual sunt foarte importante pentru prevenirea apariției HIV în rândul lucrătorilor mobili. Probabil că eforturile de promovare a utilizării prezervativelor trebuie direcționate către lucrători din locații-cheie, cum ar fi parcarile pentru TIR-uri și porturile.
- **Serviciile dedicate consilierii și testării voluntare și prevenția infecțiilor cu transmitere sexuală trebuie îmbunătățite.** Foarte puțini lucrători au fost testați HIV, iar cei

Sumar de cunoștințe - regiunea ECA

care s-au prezentat voluntar au fost încă și mai puțini. Serviciile de consiliere și testare voluntară trebuie să continue să fie extinse pentru a oferi cetățenilor și *partenerilor lor* ocazia de a deveni conștienți de propria lor situație HIV. Avându-se în vedere că în Turcia transmisia pe cale heterosexuale reprezintă majoritatea cazurilor identificate în această țară, accesul sporit la serviciile de prevenție și tratament a BTS-urilor și utilizarea acestor

servicii poate să constituie un instrument eficient de prevenție a HIV. Prevenția și tratamentul BTS-urilor ar trebui să fie extinse și dezvoltate pentru a populațiile-țintă (de exemplu lucrătorii sexuali) din Turcia.

Despre autor

Ethan Yeh este Economist în cadrul Unității Sectoriale a Băncii Mondiale pentru Dezvoltare Umană în regiunea Europa și Asia Centrală.

“Sumarul de cunoștințe din regiunea ECA” constituie o serie de note, publicată în mod regulat, care evidențiază diverse analize recente, bune practici și lecții învățate în cadrul programului ce conține activități de dezvoltare din regiunea Europei și Asiei Centrale unde activează Banca Mondială

<http://www.worldbank.org/eca>

